

שיעורי
הרב אהרן ליכטנשטיין

גיטין

ישיבת הר עציון

אלון שבות

תשע"ג

מהדורת אדר

"ושננתם לבניך ודברת במ"
(דברים ו', ז)

לזכות והצלחה

וועלוועל בן יוסף מאיר שיחי'
יהודית בת עמרם שתחי'

ויוצאי חלציהם

שמואל, חנה, אילה, שלומית,
הדר, יוסף מאיר, ויצחק
שיחי'

עורך ראשי: רונן כץ
עורכים: הרב דניאל וולף, רונן כץ, יואב שחם, יוסף קלמנוביץ
הגהה: אבישי מגנצא
התקנה לדפוס: אוריאל כהן
תודתנו לכל העוסקים במלאכה
©
כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון
הדפסה שנייה - תשע"ג

תוכן העניינים

5	הקדמה
8	מבוא
9	גירושין על ידי גט
21	יסודות שטרות
35	זמן בשטרי קידושין ובגיטין
51	תקנת זמן בגט
67	כולכם כתבו גט לאשתי
83	כתיבת הגט
99	גט של איסורי הנאה
115	דינים שונים בכתיבת הגט
129	נתינה חלקית של הגט
143	בעלות על הגט
155	נתינת גט בחצר וביד עבד
171	מחובר ומחוסר קציצה
183	עדי מסירה או חתימה כרתי
197	עדי מסירה או חתימה – המשך
211	כתיבת גט על ידי חרש שוטה וקטן
225	שליח להבאת הגט
239	שליח להבאת הגט – המשך
253	לשמה
267	ברירה
283	גט שאבד
299	שליח עושה שליח

317	ביטול שליחות הגט
333	זכייה בגירושין
349	נאמנות שליח לגירושין
363	גירושי נערה, קטנה ושוטה
375	שלוש מידות בקטן
391	מילי ו"אומר אמר"
407	עילות לגירושין
421	מפתח הש"ס
433	מפתח הרמב"ם
437	מפתח טור ושו"ע
439	מפתח כללי

הקדמה

בס"ד יום א' לפ' "הסכת ושמע ישראל", י"ד אלול תשס"ח

לעומק ועוצמת השבח וההודאה שאני חב לבורא עולם, על שנתן חלקי בין יושבי בית המדרש, נתתי ביטוי, עד מקום שלשוני מגעת, בהקדמות לכרכים קודמים. ברם, אין בכך, כמובן, כדי לפטור מלהביעם מחדש בכרך זה.

אם ביחס למי גשמים כללו חז"ל במטבע שטבעו בברכה הודאה על כל טיפה וטיפה; אם בברכת השיר של נשמת כל חי אנו מעידים כי איננו מספיקים להביע תחושתנו כי אין אנו מספיקים להודות כל אחת ואחת מרבי רבבות פעמים הטובות שגמלנו – הרי שעל החסד הגלום בזכות להרביץ תורה בין כתלי בית המדרש ושם להשקות לעדרים, על אחת כמה וכמה.

ואמנם הרגשה זו אופפת אותי עמוקות מדי יום, בבחינת חדשים גם ישנים; ומי יתן ואזכה, יחד עם רעיתי וב"ב, לבריות גופא ושלוות הנפש שתאפשר המשך עיסוק במלאכת הקודש, באהלי ישיבת הר עציון ומחוצה לה, לאי"ט.

כנ"ל – אם כי, כמובן, ברמה אחרת – אני שמח להביע מחדש את הכרת הטוב שאני חש כלפי תלמידים ועמיתים, מסורים ונאמנים, שטרחו ועמלו בכתיבה, עריכה והפצה הנדרשות בכדי להעביר שיעורים שקרמו עור וגידים במסגרת הוראה בעל פה בישיבה לדברים שבכתב העולים על שולחן רבנן, שוחרי תורה ולומדיה. יישר כח מקרב לב ויהי רצון שיהיה שכרם כפול מן השמים.

* * *

אמנם ברצוני, בשולי הקדמה זו, להתייחס בקציר האומר לנקודה שכרוכה בכרך זה ותוכנו. הקורא יבחין מיד כי השיעורים החלו ממשנת זמן (יז), ולא מראשית המסכת. ידוע אדע כי ישנם שאין סדר זה לרוחם, והגורסים עקרונית, שיש להינזר ממנו לחלוטין. לטעמם, נודף הימנו ריח של יותר מקורטוב התנשאות ויהירות, כאילו המשנה סדר רבינא ורב אשי מתיימר להתעלות עליהם בכושר תיכנון, בתבונה חינוכית, ובהיגיון תורני. התקיפים שבמבקרים יודעים להוסיף נופך של חשש שמדובר בהחדרת מתודיקת יפת לאהלו של שם, ורתימת מושגי ושיטות המדע היווני הקלסי למשימת ליבון והפנמת דבר ה', כמנוסח באוצרות תורתו בידי חז"ל.

רגישות זו מוכרת ומובנת לי היטב, וחס לי למתוח עליה ביקורת נגדית. ברם, אמעל בתפקידי ושליחותי אם לא אבהיר שמי שנוהג כך – ורבים היו, במסגרות ומקומות שונים ומגוונים, שאימצו סדר זה – אינו פועל, חלילה, מתוך יהירות אלא משיקולי אחריות, בהיותו מונע על ידי שיקולים לימודיים וחינוכיים צרופים. חז"ל, מנימוקים שהיו שמורים עמם ומתאימים להווייתם, ערכו את סדר המשניות והגמרא הנילוות אליהם, במפגש עם השטח, עם מקרה שהתעורר או עלול להתעורר במציאות. והרי השטח אינו תמיד נקי וחלק והמפגש עמו איננו מצומצם להיכרות עם היסודות ההתחלתיים.

אמנם יש מסכתות שמתחילות מן ההתחלה. כך בקידושין, כך בסנהדרין, וכך, במידה, בבבא קמא. אך, לעומתן, גיטין פותחת במצב בו ברור לרב ולתלמיד מהו גט, מה נדרש לתהליך לגירושין, אם לכתחילה ואם בדיעבד, ולא נותר אלא לסגור פרט שולי, תוך כדי ליבון השוני בין גט הבא ממדינת הים לבין הנשלח בארץ. ויש ואנו שומעים על החרגי טרם נוכחנו להכיר את דרך המלך. יבמות פותחת בסקירת מצבים המופקעים מיבום וחליצה, וכמותה, בזבחים ובמנחות גם יחד פותחים בליבון דין תקלות - על המתכון הנדרש נשמע רק לקראת סוף הפרק השלישי בזבחים, ורבים תלמידי הישיבות כיום החשים שהם מגששים באפילה.

ומכאן שעבור חלק גדול מאוכלוסיית הישיבות כיום, פתיחה מיסודות ההלכות ועקרונותיהם – מה שלגבי גיטין בא לידי ביטוי בפ"א מהלכות גירושין להרמב"ם לעומת פ"א של מסכת גיטין – נדרש יותר, ובשלב יותר מוקדם, מאשר המפורט ונידון בפרק המביא קמא.

ומעבר לתחושת התלמיד ובהירותו, יש גם להתחשב בתוכן הנלמד. יש להניח כי רבינא ורב אשי אולי ציפו שהלומד יחרוש את כל המסכת – וזאת, לא רק למיגרס אלא לעיוני. ברם, בקצב הנלמד בהרבה ישיבות כיום, חרדיות וציוניות כאחת, הנתח הנלמד בעיון, כ- 15-20 דף לזמן, רחוק מלהוות חצי המסכת (בעיה כשלעצמה, כמובן).

מכאן שמעביר השיעור, או ראש הישיבה המנחה אותו, חייב לשקול, באיזה נתח ייפגש התלמיד עם היקף יותר נרחב של מערכת יסודות גיטין – עם, לדוגמא, עשרת היסודות שהציב הרמב"ם – בחמשה עשר הדפים, ב-יז, או באלה שפותחים בענין זמן ומזמינים ליבון זיקת גט לשטר ומעמד שטר בעולם העדות, ומסתיימים בריש השולח?

התשובה ברורה. עדיין ניתן לטעון, כמובן, שאין הצר שווה בנזק המלך, שהמחיר ההשקפתי של הסטייה מסדר הש"ס עולה על תועלת בבהירות הלימודית. אך מחובתנו להפנים כי מדובר בויכוח חינוכי ותורני, ולא על הצבת יראת שמים מול תפיסה מחשבתית מתנשאת אשר תכניה חדשים מקרוב באו.

מי יתן ונזכה כולנו לשאוף ולהצליח, מתוך אחריות לתלמידינו, לחברת שלומי אמוני ישראל, לעם ולמדינה, ולקדוש ברוך הוא, להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

בחדווה דאורייתא,

אהרן ליכטנשטיין

אלון שבות

מבוא

אין הנחתום מעיד על עיסתו ואין עורך מעיד על חיבורו. לפיכך לא נרחיב אודות מעלותיהם הייחודיות של שיעורי מורנו הגאון הרא"ל, וישפוט הלומד. נציין רק שבשיעורים מודגשת ההסתכלות על עולם ההלכה הרחב כמכלול אחד, שכל פרט בו אחוז ושלוב בפרטים האחרים. **לא לקט של וורטים או אוסף של הברקות מקומיות לפנינו אלא מבנה מגובש ומעוצב** המנחה את הלומד ביסודות המרכזיים של מסכת גיטין.

את העבודה ליווה הרב דניאל וולף, מבכירי תלמידי רבנו הרא"ל, שידי רב לו בעולם התורה. הרב וולף השקיע עמל רב בבחינת הדברים ובליבונם והוסיף עליהם את הערותיו המאלפות. בעבודתנו השתדלנו להותיר את הדברים כפי שנאמרו והכנסנו את השינויים המתבקשים במעבר אל הכתב. גוף הדברים - כולו משל הרב; הערות השוליים - הינן ציוני מקורות והערות שרובן משלנו.

מודים אנו לבורא העולם שזיכנו ללמוד מתורתו בבית מדרשה של **ישיבת 'הר-עציון'**, ולהימנות על שומעי ליקחו של מורנו הגאון הרא"ל. ויהי רצון שנישא חן לפני קוננו, ויזכנו ללמוד וללמד, לשמור ולעשות, ויברך את מורנו ראש הישיבה בעוד שנים ארוכות של הרבצת תורה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

אנו מודים לטוביה וגילה נובצקי על הקדשת המהדורה הראשונה לזכרו של משה נובצקי ז"ל.

אנו מודים במיוחד לוועלוועל ויהודית על הקדשת המהדורה החגיגית הנוכחית היוצאת לכבודו של רבנו במלואת לו שמונים שנה, ומאחלים להם ולמשפחתם הרבה ברכה והצלחה.

המערכת